

Margadant.W.D. & H.During. 1982., Beknopte flora van Nederlandse Blad- en Levermossen. K.N.N.V. Hoogwoud. prijs: leden f 50,--; niet leden f 75,--. Bet boek kandtelefonisch besteld worden bij het bureau van de K.N.N.V. (02263 - 1445).

Eindelijk is hij er, de nieuwe mossentabel! Het eerste exemplaar, nog niet eens gebonden, werd tijdens de voorjaarsvergadering van de mossenwerkgroep op 1 mei 1982 te Egmond aan de Hoef door Wim Margadant, bij wijze van verrassing, onder applaus en veel belangstelling ten doop gehouden. Het is een groen, slap plastic - kaft gestoken boek heeft met zijn 12 bij 19 cm een handig formaat. Het kan in een niet al te kleine jaszak worden gestoken en is in dit opzicht een echte veldgids geworden.

'Beknopte flora van Nederlandse blad- en levermossen' is de titel. De auteurs, Wim Margadant en Heinjo During hebben het opgedragen aan de vrienden in de N.J.N. en de Bryologische werkgroep van de K.N.N.V., de vereniging die het boekje ter gelegenheid van haar 80^e verjaardag heeft uitgegeven. De helaas onderling sterk in kwaliteit verschillende illustraties zijn verzorgd door A.Luitingh, H. de Miranda en N.E. Nannenga - Bremekamp. Het boek telt in totaal 517 pagina's. De inhoud valt uiteen in drie delen, een algemeen gedeelte van 42 blz. met inleiding en literatuur, de 'Determineertabellen', 403 blz. (inclusief bijbehorende verklaringen) en tenslotte een register van mossennamen van 62 blz.

Het voorwoord vermeldt (o.a.) dat de flora zich "zowel wat betreft de kenmerken als opgaven van oecologie en verspreiding in ons land (Nederland)" beperkt tot literatuurgegevens. Het 'Algemeen gedeelte' geeft in korte hoofdstukjes een inleiding in de mossenstudie: determineren, verzamelen, systematiek, nomenclatuur, morfologie, hulpmiddelen bij het microscopisch onderzoek, oecologie, sociologie en kweken. Het wordt afgesloten met 10 blz. (ruim bemeten)

literatuurinformatie. In het hoofdstukje "determineren" staat te lezen (geheel juist), dat men met een vergroting van 100x de meeste details wel kan zien en dat men maar in enkele gevallen een sterkere vergroting (400x) nodig heeft. De auteurs verzuimen echter de beginner erop te attenderen dat men te determineren materiaal vaak bij elke determinatieronde op aan- of afwezigheid van een sterke vergroting - eisende details moet onderzoeken. Men zal derhalve bij het determineren vaak een 400x vergroting moeten gebruiken om te kunnen vaststellen dat een bepaald kenmerk er niet is. Voorts mis ik in het "Algemeen gedeelte" aanwijzingen voor het gebruik van een micrometer bij het meten van celbreedtes en sporegrootte. Ook zouden mededelingen over de moeilijkheden bij het vaststellen van de geslachtsverdeling niet overbodig zijn geweest. Beide kenmerken moeten vaak - wil men tot een naam komen - worden onderzocht.

Na nogal uitvoerige hoofdstukken met literatuurlijsten, lijsten van gebruikte afkortingen, termen en tekens begint (blz. 75) het eigenlijke determineergedeelte. De gebruiker heeft bij elk nummer de keuze uit twee, soms meer, mogelijkheden om door te gaan. De tekst is redelijk overzichtelijk. Ik moest even wennen aan de beknopte, maar talrijke verwijzingen naar illustraties in de gangbare determinatiewerken voor levermossen.

De verwijzingen naar de platen met onjuist toegepaste namen in de Mossenatlas (o.a. *Eurhynchium speciosum*, *Cynodontium polycarpum* en *Brachythecium salebrosum*) zouden voorkomen kunnen worden. In de mossenwerkgroep was daarvoor voldoende kennis aanwezig. De illustraties had men daar ook op kunnen afstemmen.

Al bladerende blijkt, hoewel dit niet in de titel tot uitdrukking is gebracht, dat er ook een flink aantal niet in Nederland, maar wel in de aangrenzende landen voorkomende soorten is opgenomen. Dit is toe te juichen. Des te merkwaardiger blijft het dat er soorten, waarvan een aantal bryologen

weten dat deze in Nederland voorkomen (o.a. *Cinclidotus danubicus* en *Tortula calcicolens*) niet in de flora staan of als 'niet inheems' (*Octodiceros fontanum*) worden opgegeven.

De laatste zes jaar is in het kader van de aan het Rijksherbarium plaatsvindende revisie van Nederlandse bladmossen, veel aan Nederlands materiaal gewerkt. Daardoor is meer bekend geworden over de verspreiding en ook over de kenmerken van de inheemse soorten. Het is jammer dat er op deze beide punten kennelijk nauwelijks enige samenwerking is geweest tussen de auteurs en de bewerkers van de collecties. Had die wel plaatsgevonden dan zouden bijvoorbeeld de tabellen voor *Amblystegium* en *Brachytheciaceae* sterk verbeterd zijn. Nu zijn ze voor de kenner onbruikbaar en misleiden ze de beginner. Nomenclatorisch is de flora verre van beknopt gehouden. Er wordt wel erg scheutig melding gemaakt van allerlei vormen beneden de rang van soort. Vele ondersoorten, variëteiten, formae en zelfs modificaties zijn in de tabellen opgenomen. Andere middelen dan een beknopte flora waren wellicht geëigender geweest om er twijfels aangaande het gerechtvaardigde bestaan van sommige 'soorten' mee te uiten.

Het heeft geleid tot onhandig lange namen voor bijvoorbeeld sommige *erythrocarpe* brya: *Bryum radiculosum* Brid. ssp. *klingsgraeffii* (Schimp.) Marg.&During fo. *violaceum* (Crundw.& Nyh.) Marg.&During in plaats van *Bryum violaceum* Crundw.&Nyh.

Het boek besluit, na een pagina *Nomina Nova*, met een overzicht van genoemde auteurs en een uitvoerig registergedeelte. Persoonlijk had ik graag de "omlijsting" van het floristische en tabellen - gedeelte korter gezien. Het zou de omvang en de prijs ten goede zijn gekomen. De beginnende bryoloog kan daar echter anders over denken. Tenslotte moet me van het hart dat, gezien de wetenschappelijke inhoud van het boek, het vele jaren eerder had moeten verschijnen. Laten we ons toch naar gelukkig prijzen dat het er nu is met een gelukwens aan de auteurs.

vervolg blz. 62.

vervolg recensie 'beknopte mosflora'

Voor een ieder die serieus in de Nederlandse blad-
en levermossen is geïnteresseerd is het een "must"
en dat niet alléén omdat het enig is in zijn soort.

Gerard Dirkse